

HÅNDTERING AF OPHAVSRET OG PRÆSENTATION AF MATERIALER

Af Lone Jensen

OPHAVSRET PÅ UNDERVISNINGSSOMRÅDET

I forbindelse med udarbejdelse af undervisningsmateriale vil undervisere uvilkårligt blive konfronteret med spørgsmål angående håndtering af ophavsretten. Den danske ophavsretslov er på undervisningsområdet formuleret således, at hvis der eksisterer en aftale med en forvaltningsorganisationen (f.eks. Copy-Dan), er det tilladt at kopiere ophavsretsbeskyttet materiale inden for rammerne af aftalen. Universiteterne og flere andre højere læreanstalter har ved Rektorkollegiet indgået en sådan aftale for trykt materiale. (Resumé af aftale med Copy-Dan om kopiering)

Når man beskæftiger sig med netbaseret undervisning og gerne vil udnytte muligheden for formidling af andres materialer i digital form, er det straks mere kompliceret. Som udgangspunkt eksisterer der ikke aftaler om udnyttelse og formidling af digitale materialer. Det betyder, at der i hvert enkelt tilfælde skal indhentes tilladelse ved at indgå en aftale om brugen fra forlaget og forfatterne til det værk, man gerne vil anvende i undervisningen.

LICENSER TIL E-RESSOURCER

Forskningsbibliotekerne har i projektet Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek DEF klareret adgang til store mængder af materialer – primært elektroniske tidsskrifter – via licenser til internationale forlag. Retsgrundlaget for udnyttelse af disse materialer er de kontrakter, der er indgået mellem DEF og forlagene. Flere af disse kontrakter giver mulighed for at udnytte materialerne i 'course packs'. For mange primært engelsksprogede tidsskrifters vedkommende er det muligt at linke til enkelte artikler og derved stille indholdet til rådighed for studerende. Det vil betyde, at tidsskrifterne kan tilgås fra campus. For studerende som er tilmeldt et fjernbaseret kursus er det muligt at få adgang uden for campus via bibliotekernes proxyservere.

Det er derfor oplagt for undervisere at samarbejde med biblioteket på pågældende uddannelsesinstitution om udnyttelse af pensumlitteratur i digital form.

AFTALE MED COPY-DAN PÅ DET DIGITALE OMRÅDE

Den danske ophavsretslov af 17. december 2002 åbner muligheden for en aftalicens på det digitale område. Det betyder, at uddannelsesinstitutioner på lige fod med det trykte område kan indgå en aftale med Copy-Dan og derved opnå tilladelse til at arbejde med digitale materialer efter nærmere fastsatte rammer. Der foregår i øjeblikket eksperimenter på området, og der vil forhåbentligt på sigt blive etableret en aftale mellem universiteterne og Copy-Dan med hensyn til at give adgang til digitaliserede materialer.

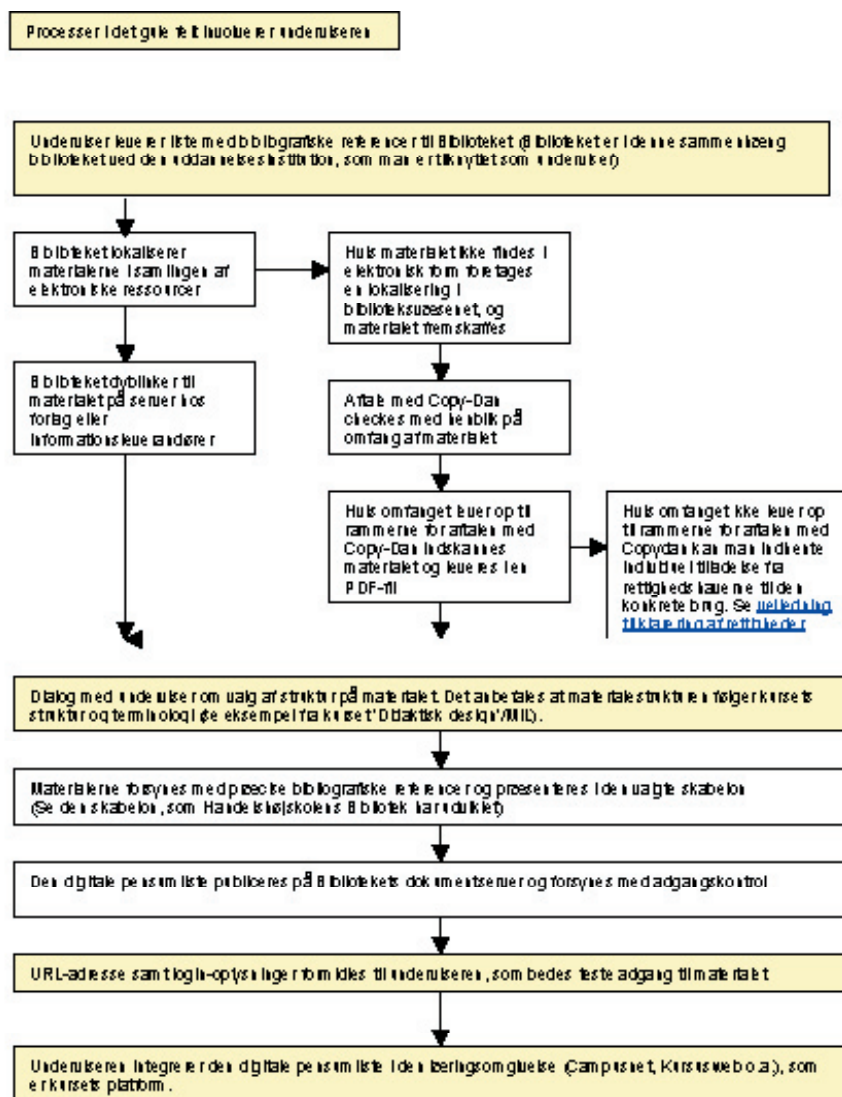
Handelshøjskolens Bibliotek har netop forhandlet en aftale med Copy-Dan, som giver tilladelse til indskanning af trykt materiale til undervisningsbrug. Aftalen betragtes som en forsøgsaftale og betragtes som en tillægsaftale til den eksisterende trykte aftale. Aftalen indebærer, at vi kan supplere Bibliotekets elektroniske ressourcer med indskanning af trykt materiale og på den måde opnå en fuldstændig understøttelse af kurssets litteratur i digital form. Aftalen vil have begrænsninger af omfanget på lige fod med aftalen på det trykte område (se resumé af aftale ovenfor). Begrænsningerne er knyttet til materialet alder og omfanget af antal sider, som kan indskannes. Der kan derfor i enkelte tilfælde være brug for individuel klarering (se element i nedenstående model)

PRÆSENTATION AF MATERIALER I DIGITAL FORM

Handelshøjskolens Bibliotek i Århus har i gennem de seneste 5 år arbejdet målrettet på at give adgang til litteratur i elektronisk form i forbindelse med netbaseret uddannelse og derved tilbyde den studerende en fleksibel adgang til det elektroniske bibliotek. Vi har derved opnået værdifulde erfaringer, som vi gerne vil videregive til undervisere og kolleger på andre forskningsbiblioteker.

Nedenstående model viser det forberedende arbejde i forbindelse med udarbejdelse af digitale pensumlistes. Modellen omfatter etablering af adgang til Bibliotekets e-tidskrifter og e-bøger samt lokalisering og indskanning af materiale fra trykte værker. Som en del af modellen er klareringsprocessen beskrevet for det materiale, som ikke er omfattet af Bibliotekets licensaftaler med forlag eller med Copy-Dan.

ETABLERING AF DIGITALE PENSUMLISTER

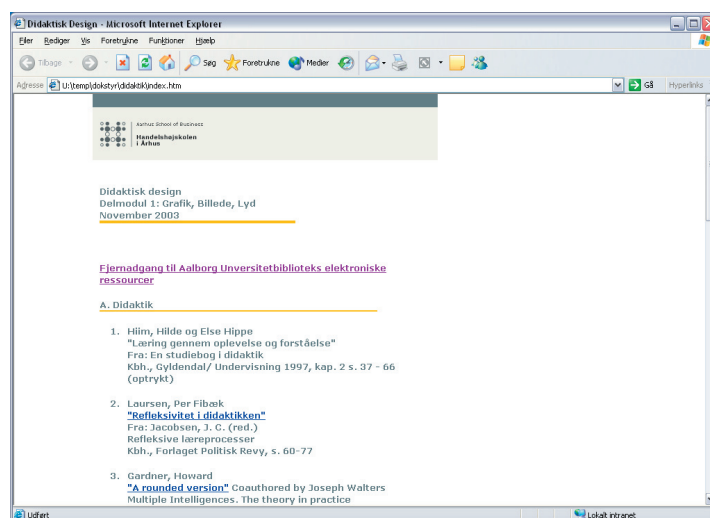

Udarbejdelse af litteraturlisten kræver et samarbejde og en dialog med underviseren i god tid inden kursets start, da der for Biblioteket ligger et forberedende arbejde, som vist i modellen.

Opgaven består i etablering af dybe links til artikler hos forlag og informationsleverandører

samt lokalisering og anskaffelse af den trykte litteratur, som skal indskannes.

Litteraturlisten struktureres i samarbejde med underviseren og følger kursets struktur og terminologi. Litteraturlisten udarbejdes i en skabelon, som er udviklet til formålet, og som allerede er integreret i flere kurser i læringsomgivelser på Handelshøjskolen i Århus (Campusnet) og på Århus Universitet (Kursusweb).

ADGANGSSTYRING

De studerende tilgår litteraturlisten og identificerer sig ved hjælp af brugernavn og password. Brugernavn og password konstrueres til hvert enkelt kursus og slettes efter kurset er afviklet.

De studerende gives adgang til at supplere deres litteraturgrundlag ved adgang til elektronisk litteratur og information på biblioteket ved den uddannelsesinstitution, som de er immatrikuleret hos. Dette gøres ved at pege på et link til det pågældende biblioteks elektroniske informationsressourcer, således at studerende har mulighed for at tilgå bibliotekets samlede tilbud af elektronisk information på fjernbasis. Den studerende identificerer sig her som værende immatrikuleret ved den pågældende læreranstalt.

Nedenstående eksempel er fra Ålborg Universitet.

